

Јованка Вукановић

СТРАНЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ

Библиотека *Свједочанства*, издавач CID, Подгорица

Да приватна издавачка кућа CID из Подгорице није почела прије четири године, када је и основана, са штампањем значајних студија, огледа и записа страних књижевника, дипломата и путописаца о Црној Гори, питање је докле би чекали на тако драгоцјена свједочанства о нашој сопственој историји, духовности, култури. Овим новим страницама јесте ублажена, али је и принципијелно „означена” наша досадашња неопростива немарност са којом смо чекали преко 170 година на превод студије Виале де Сомијера, *Историјско и политичко иштовање кроз Црну Гору*, 150 од виспрених огледа француског академика Гзавијеа Мармијеа, *Писма о Јадрану и Црној Гори*, преко 160 година на ништа мање студиозне есеје о Црној Гори: В. Броневског, Л. Кубе, Ј. Вацлика, Ј. Холечека, Ђ. Маркотија, К. Хасерта и многих других. Заправо, објављено је 16 томова иностране литературе, који, у својој студиозности и свеобухватности, представљају „историјско свједочанство” о црногорском тлу. Овом својом библиотеком, названом *Свједочанства*, CID је само потврдио став и праксу свјетског културолошког маркетинга, да се без јаког сарадничког тима¹, квалитета и актуелности тема, познавања савременог графичког дизајна (сва издата су у технички веома примјереној опреми) и осмишљене дугорочне политике, неће моћи ни покренути а камоли значајније профилисати збивања и односи у овој, као уосталом и било којој другој, друштвеној сфери.

¹ Напомињући сараднички тим, прије свега, мислим на преводнице, који су, према оцјени језичких познавалаца, веома добро обавили овај посао. То су: Марија Аџић, Гојко Вукчевић, Маријана Цветковић, Бојка Ђукановић, Марина Вукићевић, Вулић Пулевић и Данијел Винцек, Бранислав Борозан, Видак Рајковић и други.

Црна Гора у дјелима иностраних аутора показала се, очевидно, знатно занимљивијом него што су, можда, очекивали и сами покретачи Едиције (проф. др Драган Вукчевић и Жарко Радоњић). Овај комплекс од 16 књига, у оригиналу, штампан је, изузев једног-два наслова, у периоду од двадесетих до деведесетих година прошлог вијека, иначе веома турбулентног културног, историјског и националног преслишавања, како западно-европских тако и балканских држава.

Наша мишљења о нама самима, с једне, и фактичко стање, с друге стране, знају, често, бити у дјелимичној или потпуној колизији. Шта, у контексту ове тврдње, пружају дјела иностраних писаца о Црној Гори? Заједничка, репрезентативна порука, у начелу, могла би имати сљедећи ток:

– да црногорски народ, чија је држава, по ријечима В. Дентана, „само мрља боје на карти Европе“, а историја „дуга јуначка прича“, и поред непојамности одређених цивилизацијских једностраности, чак и примитивности, заслужује највеће поштовање;

– да је социолошки, етнички, религијски и уопште филозофски статус овог народа узрочно објашњен.

– да се и те како уважавала, процјењивала и документовано предлагала сва дотадашња важнија литература о Црној Гори. Француски академик Г. Мармије, у том контексту, иде још и даље, тврдећи у својој књизи да су два тома Виале Сомијера (за нас иначе драгоцјена) „мјестимично расплинута и нетачна“. А да не говоримо с каквом је прецизношћу наступио знаменити њемачки научник К. Хасерт, који је прије поласка у Црну Гору обавио вишемјесечну специјализацију у Војногеографском институту у Бечу, гдје је изучио технику снимања терена и израде карата. Ћ. Маркоти, на примјер, да би што непосредније, односно потпуније образложио своје виђење Црне Горе и њене жене (а позиција жене у Црној Гори и данас је, чини се, у извјесној биполарности), одлази у Беч код Константина Нигре, који му је „широм отворио своју библиотеку народне поезије“ (истиче у свом предговору Маркоти), као и у државни архив у Венецији, који му је „пружио елементе да утврдим односе Црне Горе са Италијом“.

– заједнички је, исто тако, било признање, готово свих аутора, прећутно или отворено, да је на раскрсници рачуна и интереса, што су их тада наметале велике силе, Црна Гора имала велики значај и да се за њ часно борила. Питање части посебно су наглашавали академик Мармије и Дентон, познати енглески публициста. Истина, у Холечековим и Кубиним анализама, и поред све чињеничке увјетованости, зна повремено да „засјаји“ она већ препознатљива славјанска „душевна искра“ која нуди додатну, мекшу рефлексију наших карактера, догађања, условности ...

Са колико се озбиљности и респекта прилазило писању о Црној Гори најбоље потврђује научнички или државни статус који су аутори ових томова имали у својој земљи и на међународном плану. Холечек – познати књижевник и публициста, Вацлик, такође угледни публициста и јавни радник, Вијала де Сомијер – дипломата и високи војни старјешина у Наполеоновој војсци, Броневски – високи руски дипломата великог образовања, Дентон – познати писац и теолог, Мармије – писац и академик, а хасертове студије о Црној Гори биле су, у ствари, његова докторска дисертација.

Упркос, или можда, управо због чињенице да је политика, како је на једном мјесту рекао Дентон, „само други назив за текућу историју“, било би веома добро сусрести се са овим књигама.

